

אפריל 2020

אלומת אור על:

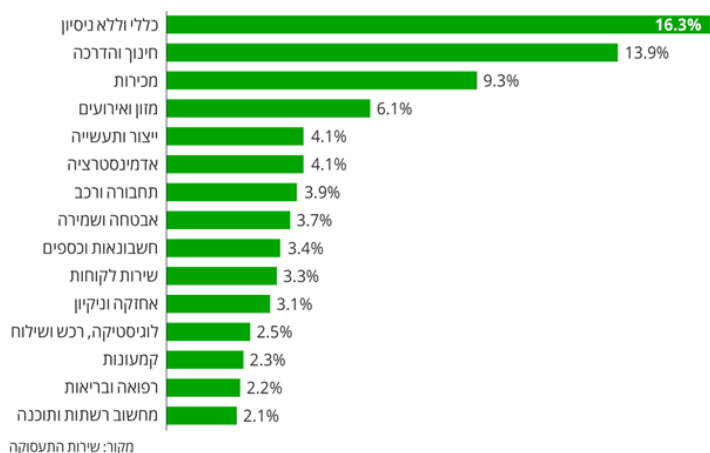
אתגרים והזדמנויות ליום שאחרי משבר הקורונה¹

בדגש על השכלה ותעסוקה

רבות דובר על האתגרים הצפויים לנו ביום שאחרי, שבחלקם נותנים את אותותיהם כבר עכשיו. אחוז האבטלה הגבוה, שווקים שהופכים להיות לא רלוונטיים בתקופה הזאת ושייך זמן עד שיחזרו לפופולריות שלהם (תיירות, מסעדות, אירועים וכו'). המשבר התעסוקתי יפגע בכולם אבל במיוחד בקבוצות הפגיעות ביותר: נשים, אנשים עם מוגבלות, עובדים המשתייכים לענפים שנפגעו במיוחד, עובדים המתקרבים לגיל פרישה, ועוד. (סיון קלינגבייל, [דה מרקר 29.03.20](#)) רמת האבטלה והמצב במשק ככל הנראה יתרמו להעמקת הפערים ולאיי השוויון בחברה הישראלית. גם מגזר ההיי טק אינו חסין מפני המשבר וכ-80% מחברות ההיי טק הקפואו גיוסי כוח אדם, ככל הנראה המגזר יצטרך להתרגל למציאות חדשה בה יהיו הרבה פחות משרות וסטארטאפים יתקלו בקשיים בגיוס השקעות. [עוד על השלכות המשבר על מגזר ההיי טק ניתן לקרוא כאן](#). אולם, דווקא בעת משבר עשויה להתחזק תחושת פטריטיזם שתוביל לרצון לחזק את מערכות הבריאות, הקהילה והעזרה הדדית. ([איתן אבריאל, דה מרקר 31.3.20](#)).

המובטלים החדשים

התפלגות המקצועות שמהם מניעים דורשי העבודה החדשים

ההזדמנויות

לצד התחזיות הקודרות אפשר לבחור להסתכל גם על ההזדמנויות שהמשבר הזה טומן בחובו. נכון, לא פשוט להבחין בהן אבל הן קיימות ורצוי לנסות ולהכיר אותן, ולראות איך הן ישפיעו על חיינו ואיך אנחנו יכולים לאמץ אותן ויפה שעה אחת קודם. ההזדמנויות מזמינות אותנו לבנות מודלים חדשים בתחום הבריאות, אבל גם בחינוך, בדיור ובשירותים חברתיים אחרים. עוד על המודלים החדשים ניתן לקרוא במאמר של [איתן אבריאל בדה מרקר במאמר שכותרתו: "מה זה יעשה לנו"](#).

בעידן שאחרי, כולנו נאמץ שינויי התנהגות. ההתנהגות של האנשים תשתנה כפי שהיא השתנתה בעבר אחרי משברים גדולים למשל בעקבות אסון התאומים, שהצמיח אחריו את תעשיית האבטחה. ([דו מרקר, ישראל פישר ואסא ששון 5.4.20](#)). אחד משינויי ההתנהגות המרכזיים מעבר למודעות גבוהה לכל הנושא ההיגייני הוא **חיבור לטכנולוגיה**. אין ספק שבעקבות התקופה הזאת, כולנו נהיה מחוברים

¹ כתיבה: אסתר סובול, מנהלת מחקר ופיתוח, אלומה

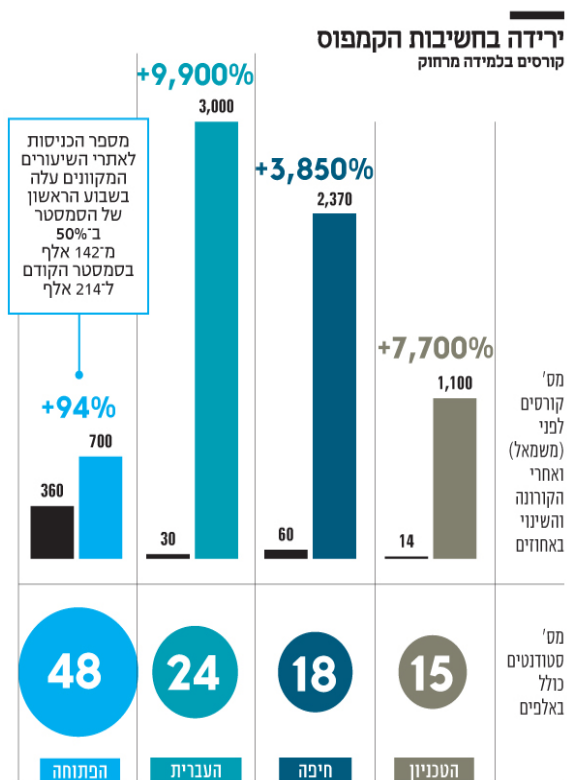
אלומה

יותר לטכנולוגיה, ויותר תלויים בה. זו אינה מגמה חדשה, אך היא תתעצם ותואץ עוד יותר. אנחנו נהיה דיגיטליים יותר (איתן אבריאל, דה מרקר ב-31.3.20). החיבור לטכנולוגיה נתן פתח לשתי תופעות משמעותיות בעולם ההשכלה והתעסוקה: למידה מרחוק ועבודה מהבית.

השכלה

הניסוי שנערך עכשיו במוסדות הלימוד האקדמיים בלמידה מרחוק ישנה את פני האקדמיה גם לאחר המשבר. מוסדות לימוד ואוניברסיטאות אימצו במהירות שיא טכנולוגיות ללמידה מרחוק וכמות הקורסים שמועברים בלמידה מרחוק צמחה מאוד. אם אכן, הניסוי יצליח ונגלה שבמקצועות האפשריים למידה מרחוק אינה פחות אפקטיבית מלמידה פרונטלית, זו תהיה הזדמנות להרחבת ההנגשה להשכלה גבוהה.

אוכלוסיות המרוחקות גיאוגרפית ממוסדות ההשכלה גבוהה יוכלו ללמוד בהם מבלי לשלם את המחיר של העתקת מגורים עם המחיר הכלכלי הכרוך בכך. בנוסף, אוכלוסיות שדורשות תנאי לימוד ייחודיים כמו האוכלוסייה החרדית יוכלו להשתלב במסגרות הקיימות בלימוד מרחוק ללא התאמות מיוחדות. פרופ' מנואל טרכטנברג מסביר בהרצאה שלו גם על השינויים וההזדמנויות בעולם ההשכלה הגבוהה, [ניתן לצפות כאן](#). עוד על היתרונות והחסרונות של למידה מרחוק ניתן לקרוא במאמר [מכלכליסט](#), "קמפוס אאוט, זום אין: הקורונה עושה באקדמיה מהפך שיישאר" שכתב שחר אילן.

כלכליסט 30.3.2020

שוק התעסוקה

לפני פרוץ המשבר, ישראל התגאתה בשיעור אבטלה נמוך במיוחד 3.6%. אולם, כבר אז היו ספקות בנוגע לעמידות ואיכות המשרות החדשות שנוצרו. (סמי פרץ, דה מרקר 3.4.20) לפי טרכטנברג, המשבר רק יעצים מקצועות שהיו הולכים להיעלם בעתיד. עם זאת, זו הזדמנות ליצירה של מקצועות חדשים או תחומי תעסוקה חדשים. למשל, בראיון עם [סטנלי פישר רוב קפיטו](#) ("אל תברחו למזומן":

אלומה

העצות של המשקיע הגדול בעולם וסטנלי פישר" דה מרקר (5.4.20) הם ציינו שהשווקים שצפויים לצמוח או להשתנות הם: לוגיסטיקה (אנשים ירצו יותר מוצרים שיגיעו אליהם הביתה), חנויות קטנות מול גדולות, שוק הנדל"ן ישתנה (פחות יהיה צורך במשרדים גדולים)". לא ניתן עוד לצפות בדיוק אילו שווקים חדשים יתפתחו, אלו יהיו תלויים בשינויי ההתנהגות וההרגלים של אנשים וזאת ניתן יהיה לדעת רק לאורך זמן; אבל בוודאות חברות יצטרכו לאמץ מודלים עסקיים חדשים שתואמים את השינוי התנהגותי העתידי. אחת ממגמות השינוי שחוזרת לא מעט בנייתוחים העתידיים היא שהציבור יפתח העדפה למוצרים ביצור מקומי ויעדיפו לקנות כחול לבן. ([המכון הישראלי לדמוקרטיה, דפנה אבירם ניצן 30.3.20](#)) גם חברת הייעוץ הגלובלית מקינזי גורסת כי יהיה שינוי בסדר העדיפויות של חברות מהתמקדות ביעילות להתמקדות בחסינות ועמה ככל הנראה ירידה בסדרי הגודל של שרשרת אספקה ממקורות גלובליים ומעבר ליצור קרוב לצרכן ומקומי.

בדומה להאצת תהליכי למידה מרחוק גם מקומות עבודה היו צריכים בין לילה לשנות דפוסי עבודה ולעבור למודל של עבודה מהבית. יש פה הזדמנות לשינוי פני הכלכלה כפי שמנסחים זאת במכון הישראלי לדמוקרטיה. פרופ' טרכטנברג התייחס בהרצאה שלו למעבר לעבודה מהבית כהזדמנות לביטול חלק מהאפקט של הפריפריה. חברות יוכלו לחפש את הטאלנטים מחוץ לאזור הגיאוגרפי המיידני שלהם. כלומר, תהיה הרחבת אפשרויות התעסוקה לעובדים הגרים בפריפריה, המרחק ממקום העבודה לא יהווה מחסום או מגבלה, יהיה אפשר לגור בפריפריה ועדיין לעבוד במרכז. חשוב לציין, שעבודה מהבית רלוונטית רק לשכבות מאוד מסוימות באוכלוסייה, בעיקר שכבות משכילות יותר. עובדים רבים אין להם את האפשרות לעבוד מהבית בענפים מסוימים.

אפשר ורצוי לנצל את המצב הנוכחי לניסוי בזמן אמת של האפקטיביות של עבודה מהבית. על המעסיקים במשק, בכלל זה במגזר הציבורי, ללוות את המהלך של עבודה מהבית במדידת תפוקות. עוד על עבודה מהבית, התועלות שבה וכו' ניתן לקרוא [בסדרת כתבות של המכון הישראלי לדמוקרטיה בנושא](#).

חרדים- אוכלוסיית יעד חדשה?

החברה החרדית מעוררת עניין רב בתקופה האחרונה. החברה ספגה מכה קשה וכעת יש עיסוק בהשלכותיה על המשך ההתנהלות של החברה החרדית. ניתן לומר שיש כעת תהליך של התפכחות בקרב רבים מבני המגזר החרדי שעשוי להוביל לשינוי באורח החיים החרדי במציאות הנוכחית. יתרה מכך, המשבר עשוי לחזק את החרדים המתונים על חשבון הפלגים הקיצוניים. מכאן שהקולות של המתונים הקוראים להשכלה ולתעסוקה יתחזקו ויקבלו יותר לגיטימציה.

סיבה נוספת שעשויה להוביל את הציבור החרדי לבחור בהשכלה ובתעסוקה היא המשבר הכלכלי שפוקד ויפקוד את הציבור החרדי. המשבר הכלכלי ככל הנראה ידחוף יותר מהמגזר החרדי להשתלבות בהשכלה גבוהה ובשוק התעסוקה. לחרדים יש כאן הזדמנות להיות חלק מהסיפור הישראלי. הזדמנות זו רלוונטית במיוחד לאלומה שתוכל להרחיב את הפעילות בקרב הצעירים החרדים. ניתן לקרוא עוד ניתוחים של השפעת המשבר על החברה החרדית במאמר של [מרב ארלוזורוב בדה מרקר וסקירה קצרה שערכו ד"ר גלעד מלאך וד"ר נחומי יפה מהמכון הישראלי לדמוקרטיה](#).

לסיכום: הזדמנות לחדשנות

ארגונים שימציאו עצמם, ימצו הזדמנויות, ילמדו מהתובנות, מהתחזיות ומההעדפות של הציבור ככל שהזמן עובר, יצליחו מעל למצופה. עם הזמן, אחרי שהמשבר יחלוף אנחנו נלמד איזה מהשינויים והחדשנות בניסוי החברתי כמו עבודה מהבית או השגחה רחבת היקף על האוכלוסייה, כדאי לאמץ באופן קבוע כי הם תורמים לרווחה החברתית של האוכלוסייה ואילו לא. עוד על המלצות לארגונים בעידן שאחרי ניתן לקרוא [בדו"ח של חברת הייעוץ מקינזי](#)